BANII ŞI PIAŢA MONETARĂ

Banii sau moneda reprezintă ansamblul mijloacelor de plată utilizate în tranzacţii, sunt un intermediar în actele de schimb, etalon al valorii şi mijloc de păstrare a valorii.

Funcţiile banilor:

- **mijloc de schimb -** schimbul reprezintă originea şi raţiunea de a fi a banilor. Banii mijlocesc (intermediază) schimbul împărţindu-l în **vânzare** (schimbul bunurilor pe bani) şi **cumpărare** (schimbul banilor pe bunuri şi servicii).
- **etalon al valorii -** pentru a măsura valoarea unor bunuri eterogene prin intermediul în condiţiile În care există o unitate monetară, valoarea unui bun nu mai trebuie exprimată în raport cu toate celelalte bunuri pe care poate fi schimbat, ci doar În bani, **sub forma preţului** cerut de vânzător. Comparând preţurile diferitelor bunuri, consumatorii şi producătorii pot decide ce anume să cumpere sau să producă. Banii sunt utilizaţi pentru a exprima valoarea producţiei realizate, a tranzacţiilor încheiate sau a datoriilor de orice fel.
- **mijlocul de plată** prin care se sting obligaţiile economice asumate la un moment dat (credite, impozite, salarii etc).
- **rezervă de valoare -** mijloc de păstrare a valorii şi de acumulare. Ei pot fi economisiţi în prezent pentru a fi utilizaţi în viitor. Sumele de bani depozitate în bănci sunt păstrate la dispoziţia deponentului diferite perioade de timp şi pot fi folosite pentru achiziţionarea de bunuri şi servicii atunci când posesorul lor are nevoie.

EVOLUŢIA ŞI FORMELE BANILOR

1. **Bunurile etalon** – **diferite obiecte** folosite ca intermediar (piei de animale, cereale, bucăţi de metal, chiar scoici). Dintre acestea s-au detaşat **metalele preţioase,** aurul şi argintul (care au valoare mare într-un volum mic şi rezistenţă la trecerea timpului, omogenitate)
2. **Moneda** (în Antichitate şi În Evul Mediu) - bucăţi standardizate de aur sau de argint (cu aceeaşi greutate, mărime, formă şi valoare), marcate cu însemne speciale pentru a fi recunoscute ca bani. Emisiunea monetară era un atribut al statului.
3. **Bancnotele** sau **biletele de bancă** (apar în sec. XVI-lea), reprezentând hârtii de valoare la purtător emise de bănci. Băncile primeau în păstrare bani-aur şi, în schimb, emiteau un înscris, bancnota, prin care confirmau depozitul. La cerere, înscrisurile puteau fi preschimbate în monedă-aur (convertibilitate în aur sau argint). Treptat, dreptul de a emite bancnotă, cu statut de **monedă naţională**, a revenit unei singure bănci, numită bancă centrală sau bancă de emisiune. Banca centrală emite şi **moneda divizionară,** adică piese de metal (din aliaje speciale) reprezentând subdiviziuni ale bancnotelor.
4. **Moneda de cont** sau **banii scripturali** - bani aflaţi în conturile bancare şi care pot fi transferaţi, la ordin, dintr-un cont în altul.

PIAŢA MONETARĂ - CEREREA ŞI OFERTA DE MONEDĂ

Masa monetară sau **bănească** reprezintă cantitatea de bani pusă în circulaţie, care să permită derularea tranzacţiilor într-o economie.

***Masa monetară* se compune, în principal, din:**

- ***moneda efectivă* sau banii *numerar***: bancnotele şi moneda divizionară. ***Banca centrală** (bancă de emisiune) deţine monopolul emisiunii monetare, pune în circulaţie moneda. respectiv moneda divizionară, cât şi bancnotele utilizate pe teritoriul unei ţări.

- ***moneda* de *cont* sau banii scripturali** sunt creaţi de către băncile obişnuite (bănci comerciale), care păstrează economiile populaţiei în depozite bancare, efectuează încasări şi plăţi în conturile diferitelor persoane şi acordă credite. Reprezintă banii aflaţi în conturile bancare pe numele unor agenţi economici.

Banii scripturali sunt utilizaţi pe scară largă în tranzacţiile dintre agenţii economici, plăţile făcându-se cu cecuri sau cu cărţi de credit. **Folosirea banilor de cont s-a extins foarte mult datorită avantajelor pe care le prezintă: plăţile se efectuează rapid, în condiţii de siguranţă şi cu costuri reduse, şi se transformă în numerar.**

Principalul motiv care determină existenţa cererii* de monedă pe *piaţă este faptul* că banii *mijlocesc achiziţionarea altor bunuri şi servicii.

Cererea de monedă este o cerere indirectă de bunuri şi de servicii. Ea se exprimă prin valoarea bunurilor şi serviciilor oferite pe piaţă. De asemenea, banii pot fi folosiţi pentru stingerea oricărei datorii, pot reprezenta o rezervă de valoare şi, în plus, au fost dintotdeauna un simbol al avuţiei.

***Piaţa* monetară se află în *echilibru atunci când oferta* de *bani este egală* cu *cererea* de bani.**
Condiţia de echilibru a pieţei monetare este exprimată de egalitatea:

MV = PT

unde: M = masa monetară;
V = viteza de circulaţie a banilor reprezintă numărul mediu de operaţiuni de vânzare-cumpărare şi de plăţi pe care le mijloceşte o unitate monetară într-o perioadă de timp;
P = preţul;
T = volumul tranzacţiilor.
MV reprezintă oferta de bani din economie, iar PT reprezintă cererea de bani (valoarea tranzacţiilor).

$$M = \frac{P \cdot T}{V}$$

Pentru* a *menţine piaţa* în *echilibru, masa monetară trebuie reglată.

BANCA CENTRALĂ reglează moneda efectivă, prin emisiune sau retragere de numerar. Ea emite numerar atunci când în economie creşte nevoia de lichiditate, când trebuie să acopere deficitul bugetar (veniturile la bugetul statului sunt mai mici decât cheltuielile), când cumpără valută şi acţionează pentru creşterea rezervei valutare a ţării. Scăderea nevoilor de lichiditate, apariţia unui excedent bugetar sau vânzarea de valută obligă la retragerea de numerar.

Cantitatea de bani scripturali depinde de volumul şi de valoarea creditelor acordate de bănci.

BĂNCILE SI CREDITELE
Băncile sunt **instituţii financiare** care:

- **atrag banii disponibili** de la populaţie şi de la diferiţi agenţi economici
- păstrează banii în **depozite** (funcţie pasivă) şi îi restituie deponenţilor, la cerere;
- **acordă împrumuturi** celor care solicită credite (funcţie activă).

***Băncile intermediază întâlnirea cererii* cu *oferta* de *moneda*,** colectează banii disponibili existenţi la diferite persoane, cumulându-i şi acordându-i, sub formă de credite, celor care au nevoie. Totodată, ele corelează scadenţele la depozite cu cele la creditele acordate, astfel încât să efectueze plăţile solicitate de deponenţi.
Intermedierea financiară permite băncilor să obţină profit. Ele plătesc deponenţilor dobândă şi, în acelaşi timp, percep dobândă pentru creditele acordate. **Dobânda percepută este mai mare decât cea**

plătită, astfel încât banca să realizeze un câştig. Băncile obțin venituri şi din comisioanele şi tarifele percepute pentru serviciile pe care le oferă clienților.

DOBÂNDA este suma de bani plătită pentru un credit solicitat, **prețul creditului.** Este suma plătită de debitor creditorului pentru împrumut.
Rata dobânzii (d') reprezintă suma plătită pentru un credit de 100 u.m. acordat pentru 1 an, este o mărime procentuală anuală.

- Se modifică în funcție de **cererea şi oferta de credite**, **riscurile** pe care le presupune acordarea creditului, **starea economiei**. În general, rata dobânzii este mare atunci când cererea de credite şi riscurile sunt mari, iar economia parcurge perioade dificile.

Calculul dobânzii se face **proporțional cu durata** pentru care s-a acordat creditul. Creditele se acordă pentru diferite perioade de timp:
- pentru o zi;
- între 2 şi 90 de zile;
- peste 90 de zile, de regulă până la un an.

Dobânda simplă este un procent din creditul respectiv: D = C x **d',**
D = dobânda pe 1 an; **C** = creditul solicitat iar **d'** = rata dobânzii.

Dobânda compusă (pentru perioade de creditare mai mari de 1 an) se adaugă creditului la anumite intervale de timp (se capitalizează) şi se calculează astfel:

$$D = Sn - C \text{ iar } Sn = C(1+d')^n$$

Sn: suma datorată după **n** ani; C: creditul (suma împrumutată); **d'**: rata dobânzii.

- ***Băncile pot acorda credite în limitele stabilite de banca centrală.***

Rezervele obligatorii sunt cotă parte (procente) din valoarea sumelor depozitate care nu pot fi oferite la creditare pentru siguranța depozitelor bancare şi menținerea capacității de plată a băncilor.

- Constituirea de rezerve **diminuează volumul creditelor acordate** (dacă rezerva obligatorie creşte, volumul creditelor acordate scade, şi invers, dacă rezerva obligatorie scade, volumul creditelor acordate creşte).
- **Mărimea rezervelor obligatorii** este stabilită de **banca centrală** fiind instrumentul prin care aceasta poate influența nivelul creditelor (creşterea rezervei obligatorii limitează creditul şi, prin urmare, şi creşterea masei monetare; invers, diminuarea rezervei determină creşterea masei monetare).

PIAȚA FINANCIARĂ într-o economie modernă circulă şi alte hârtii de valoare în afara banilor, aşa numitele **titluri de valoare: acțiunile** şi **obligațiunil**e.
ACȚIUNILE sunt hârtii de valoare care certifică participarea la capitalul **unei firme şi reprezintă dreptul de proprietate asupra unei părți din firma** respectivă.
Posesorii de acțiuni numiți **acționari** şi au următoarele drepturi (generate de proprietatea asupra unei părți din capitalul firmei iar ponderea acestora estre direct procentuală cu numărul de acțiuni deținute):

- drept de decizie (prin vot în A.G.A. adunarea generală a acționarilor);
- dreptul la profit **dividende î**n cazul în care firma obține profit (sunt **titluri de valoare cu venit variabil**).

Acționarii suportă şi pierderile în cazul falimentului.

OBLIGAȚIUNILE sunt hârtii de valoare care atestă contractarea unui împrumut.

Emitentul obligațiunilor (numit **obligator**), de obicei statul, are calitatea de **debitor** (datornic) şi se obligă să răscumpere obligațiunea după un anumit interval de timp şi, în plus, **să plătească o dobândă fixă** (se mai numesc şi **titluri de valoare cu venit fix**) pentru împrumutul acordat.

TRANZACȚIONAREA acțiunilor şi a obligațiunilor se realizează pe piața financiară primară şi pe cea secundară.

PIAȚA FINANCIARĂ PRIMARĂ este piața **emisiunilor noi**, adică a titlurilor de valoare noi, oferite spre vânzare. Pe piața primară titlurile se vând la valoare înscrisă pe ele (numită **valoare nominală**) şi sunt emise prin intermediul băncilor care încasează un comision
PIAȚA FINANCIARĂ SECUNDARĂ este piața pe care se tranzacționează **titlurile emise anterior**, se revând titlurile de valoare existente, iar banii revin vânzătorului nu emitentului de titluri.

Bursa de valori este cea mai importantă piață financiară secundară. **Prețul acțiunilor** la bursă se numeşte **curs şi** care se formează în funcție de raportul dintre cererea şi oferta de titluri.

- Titlurile care au adus posesorilor lor venituri (dividende) mari sunt cerute de cumpărători. Ele se vor vinde la cursuri ridicate, în timp ce titlurile care nu aduc venituri mari nu sunt cerute de cumpărători.
- Cursul titlurilor la bursă este influențat de o multitudine de **factori** care țin atât de situația economică a firmei, cât şi de situația economică, În general. Cursurile cresc, atunci când. economia este prosperă, şi scad, atunci când activitatea economică intră în declin bursa este un fel de barometrul al stării economiei.
- Firmele pot obține câştiguri mari plasând fonduri pe termen scurt şi trecându-le, prin operațiuni succesive de vânzare-cumpărare, de la o piață la alta.

TRANZACȚIILE LA BURSĂ sunt, în cea mai mare parte, **speculative**. Cei mai mulți participanți la tranzacții speră să obțină un câştig ca urmare a modificării cursului: vor să **cumpere ieftin** şi să **vândă scump**.
Tranzacțiile la termen se derulează în două momente, decalate în timp:
I. partenerii încheie tranzacția, adică se înțeleg asupra numărului de titluri care urmează a fi vândute, respectiv cumpărate, cursul la care sunt tranzacționate şi scadența
II. la scadență sau la lichidare, când are loc schimbul efectiv de titluri şi bani.

- **Creşterea cursului** în intervalul de timp dintre cele două momente aduce **câştig cumpărătorului** (este un speculator *à la hausse*)
- **Scăderea cursulu**i asigură **câştigul vânzătorului** (este un speculator *à la baisse*)

Tranzacții la vedere, adică tranzacții care se finalizează în aceeaşi zi.

Rolul bursei într-o economie:

- asigură lichidități pentru investiții;
- oferă investitorilor posibilitatea de a-şi transforma investițiile în numerar;
- fluctuațiile cursurilor la bursă reprezintă un indicator al nivelului activității economice şi al încrederii investitorilor În realizările economiei.